

"פעולת הלא מודע ההעברתי והלא מודע הממשי, בחלום -

שימושים בפרקטיקה הפסיכואנליטית"

ארגומנט לערב המסכם את סדרת ימי העבודה לקראת כנס ה-AMP 2020 בג'אפ-נלס

בין הלא מודע ההעברתי והלא מודע הממשי

לא דוקסה

מארי-הלן ברוס מספרת, בטקסט האוריינטציה שלה לקראת כנס ה-AMP, כי מצאה בקורס של מילר מ-2007 את המשפט הבא: "אני אוהב לפרש חלומות". מילר מדבר שם על דיאלוג אמיתי בין אנליטיקאי ואנליזנט, דרך רצף חלומות בצד של האנליזנט, ופרשנות בצד של האנליטיקאי. ברוס אומרת שלא מודע מפוענח ולא מודע ממשי לא נמצאים ביחס של הדרה (exclusion). לחשוב שהם מוציאים זה את זה (incompatibles) נכנס תחת הסדר של הדוקסה, ואם לאקאן תיקן את פרויד, זה משום שכל ההוראה שלו בנויה כדי למנוע את הטרנספורמציה של ההתקדמויות של הפסיכואנליזה לכדי דוקסה, תנועה שהרגה את המסירה של פרויד אצל הפוסט-פרוידיאנים.¹

להסתובב בין השניים

בטקסט האוריינטציה שלה, סילביה סאלמאן עוברת דרך קריאה בכיוון שבין הסמלי לממשי, ושואלת את עצמה: כל אחד יוצר ללשון שאותה הוא מדבר, כל אחד יוצר את החלום עם הלשון שלו. אם כך איך לקרוא בסיפור, ללשון של חלום? לקרוא בסיפור החלום את הלשון הסינגולארית הזו, לקרוא בטקסט שלו את הפסולת, שמופקדת כפונקציה של הדרך שבה ללשון דוברה ונשמעה על ידי זה או אחר בפרטיקולאריות שלו, מניח הישארות בשדה של השפה, תוך לקיחה בחשבון את החלק החומרי שלה ככלל, זה לומר את האות במקום ההויה. לפיכך, סאלמאן אומרת לנו, שאנו חייבים לתפוס הקשבה של אנליטיקאי שממוקמת, גם ברמה של סיפור החלום, היכן שהאלמנטים שלו הם ברי מובן עבור השיח של האנליזנט, וגם ברמה של מה שמתעקש מעבר למובן. התעקשות זו מבוססת על עצם החומריות של המסמן, ברגע שבו המובן מתיישן, קמל, מתפוגג, ובהדרגתיות משתתק, גם בחלומות. ההקשבה של האנליטיקאי, שאנו יכולים להבחינה כ "הקשבה לאקאנינית" מסתובבת בין השניים, בין המובן והתעקשות החומרית של המסמן, ושם טמון הכח של עצם הפעולה שלה.²

¹ Marie- Hélène Brousse, L'artifice, envers de la fiction. Quoi de neuf sur le rêve 120 ans plus tard, LE THÈME | Textes d'orientation Congreso AMP 2020

² Silvia Salman, El escándalo del cuerpo hablante, Le Theme. Textes d'orientation. Congreso AMP 2020

להשתמש בו כדי לוותר עליו

במאמר האוריינטציה שלו לקראת הכנס, אריק לורן אומר שנצטרך ראשית לעבור דרך המסלול של הלוגיקה הלאקאנינית של ניהול המובן. אנו חייבים קודם כל להשתמש בו, כדי לבסוף להסתדר בלעדיו. בהמשך הוא מצטט את לאקאן, שמציע גישה אנטי פרוידיאנית לחלום: "יש לי עדיין את הזכות, בדיוק כמו לפרויד, לחלוק אתכם את החלומות שלי. בשונה מאלו של פרויד, הם אינם תחת ההשראה של האיווי לישון. אלא זהו האיווי להתעורר שמסעיר אותי".³

ז'אק לאקאן אומר לנו כך בסמינר 19 בשיעור של ה 21/6/72 : אמ, כפי שהזכרתי לא מזמן, המהות של השינה היא בדיוק ההשהיה של היחס של הגוף אל ההתענגות, זה לגמרי ברור שהאיווי, שמצדו תלוי בהתענגות עודפת, לא הולך להיות מה שנכנס לסוגריים.

עוד הוא אומר באותו השיעור: הדבר היחיד שקושר את איווי החלום אל הלא מודע, הוא האופן שבו אדם צריך לעבוד כדי להחליט על הפתרון, ליישב את הבעיה של הנוסחה עם השוויון אפס, כדי למצוא את השורש, שהודות לו הדרך שבה זה פועל מתבטלת. אם זה לא מבוטל, כפי שנהוג לומר, יש התעוררות, שכתוצאה ממנה, כמובן, האדם ממשיך לחלום בחייו.⁴

קלרה מריה הולגוויין מבהירה מה קורה עם ההתענגות במעבר משינה להתעוררות: זה לא מפתיע שהחלום מראה באופן חבוי את מה שהוא מעורר. אם כחידה הוא מהווה מטאפורה לסירוס – שלילה של התענגות, זה בכשל שלו, היכן שהפנטזמה מפסיקה למסך את ההתענגות, שם מופיעה נקודה קבועה ואטומה, שחומקת מההחלפה המסמנית ומצביעה על התענגות חיובית אחת שמגדירה קיום.⁵

מבטלים זה את זה

קרולינה קורצקי אומרת, שאם כבר בסמינר 20, "עוד", חשבנו שהסובייקט מעניק מובן לממשי כאשר הוא מעבד ידע, כאשר הממשי נטול מובן, כל מה שעשוי להעניק לו מובן יהיה לו ערך של פיקציה, עמדה רדיקלית שבה המובן והממשי מבטלים זה את זה והופכים את מבנה השפה לפיקציה.⁶

על איזה מובן מדובר?

לאקאן ניגש אל הסוגייה מכיוון אחר. בסמינר 22 בשיעור של דצמבר 1974 הוא אומר כך: מהו הסיפור הזה של מובן, בעיקר אם אתם מכניסים לשם את מה שאני מתאמץ לגרום לכם להרגיש? כי במונחים של פרקטיקה אנליטית, זה משם שאתם פועלים, אך מצד שני, מובן זה, אינכם פועלים אלא כדי לצמצמו. זה במידה שהלא מודע נתמך על ידי המשהו הזה... יש לומר זאת, הדבר הקשה ביותר שהייתי

³ Eric Laurent, Le Réveil du rêve ou l'esp d'un rev, LE THÈME | Textes d'orientation Congreso AMP 2020

⁴ Jacques Lacan, El Seminario 19, ...o peor, Clase de 21 junio 1972, Ed Paidós, 2012 p.229- תרגום שלנו

⁵ Clara María Holguin, 6 + one, https://congresoamp2020.com/es/el-tema/papers/00_papers_presentacion.pdf

⁶ Carolina Koretzky, Sueños y Despertares, Ed Grama, 2019.

צריך להציג... זה משהו שעבורי הוא מוגדר, מובנה, כמו הסמבולי, זה על האקויוק, בסיסי למשהו הזה שעל הפרק במושג סמבולי, שאתם תמיד פועלים. אני מדבר אל אלו כאן שראויים לשם אנליטיקאי. האקויוק זה לא המובן. מובן הוא מה שעונה למשהו הזה שהוא אחר מהסמבולי, והמשהו הזה, אין שום דרך לתמוך בו אחרת מאשר מהדמיוני.⁷

שימוש בחלום

בארגומנט של הכנס, פביאן נפרסטק וסילביה באודיני מציינים, כי כאשר לאקאן מציב את ההתענגות הנשית כמשטר ההתענגות בתור שכזאת, כבר לא מדובר באיסור והיתר, אלא בתופעה של גוף אטום ומרדני כלפי המובן, אבל לא כלפי הלוגיקה, מכיוון שמדובר בממשי שאפשר להוכיח אותו. הם ממשיכים ואומרים כי מילר ראה את הלא מודע כאתי ולא כאונטי. בדרך זו, המונח "שימוש" מכניס אותנו אל מעבר לפיקציות של ההווה, ומילר מציב אותו במעמד שווה למונח "מבנה". השימוש מפרק את המערכת הסימבולית כדי להכניס אותנו לסינטגמה של שימוש לוגי בסימפטום, שעליה אומר מילר כי מדובר בפרגמטיקה עליונה.⁸

בטקסט שלה לכנס, אנג'לינה הררי אומרת כי בסמינר 23, לאקאן נותן משנה תוקף למונח "שימוש". השימוש, ערך השימוש בחלום, מציב אותנו בדרך לחשיבה מחודשת על הפרקטיקה שלנו, החל מהמוחלט בסימפטום של האחד, ההבדל המוחלט של האחד.

היא מציינת, כי לאחר החתך של שנת האפס של השדה הפרוידיאני, שיזם ז'אק אלאן מילר, הקונגרס הבא של ה AMP בחר כציר את הריפוי הלאקאניני מהזווית של החלום -בסינגולרי. הפירוש הוא דרך בטוחה לבחון את החלום. החלום המפרש גובר על החלום המפורש על ידי האנליטיקאי בריפוי הלאקאניני. לכן נהיה מעוניינים באופן מיוחד יותר בשימוש בחלום שנוגע באופן הקרוב ביותר לריפוי הלאקאניני....

מדובר במבחן של החלום שלא עובר דרך הפירוש, ומוביל אותנו אל החור שמבודד על ידי לאקאן בהוראה האחרונה שלו...⁹

⁷ לא הודפס, תרגום שלנו, Jacques Lacan, Séminaire 22, RSI, leçon 1,

⁸ Silvia Baudini, Fabian Naporstek. El sueño, su interpretación y su uso en la cura lacaniana. Presentación del XII. Congreso AMP

⁹ Angelina Harari, La différence absolue du rêve, LE THÈME | Textes d'orientation. Congreso AMP 2020

החלום, כך אומרת מארי הלן ברוס, הוא לא עוד מיתוס לספר אלא כתיבה לקרוא, והוא תורם, אם כן, כדי לצייד את הסנטום עם שם שעושה קשירה של הסובייקט עם האובייקט.¹⁰

סולי פלומנבאום מרגלית, תמי וייל